

**MINISTERSTVO VNÚTRA SR
SLOVENSKÝ NÁRODNÝ ARCHÍV**

**ÚSTREDNÝ VÝBOR KOMUNISTICKEJ STRANY
SLOVENSKA**

**TAJOMNÍK ÚV KSS JÚLIUS TURČEK
(1967) 1968 – 1969**

Čiastkový inventár

Ján Hučko

Úvod

Július Turček sa narodil 25. novembra 1922 v Podbrezovej, okres Banská Bystrica.¹ Pôvodným povoláním bol strojný zámočník. Ako učeň pôsobil v Železiarňach Podbrezová, neskôr v Škodových závodoch Dubnica a Švermových závodoch Podbrezová. Členom KSČ sa stal v roku 1944.

V období rokov 1949 – 1951 pôsobil Július Turček vo funkcii politického pracovníka Slovenského ústredného výboru ČSM v Bratislave. V rokoch 1951 – 1957 pôsobil ako technik v bratislavskom Hydrostave a na Priehrade mládeže Púchov. Krátky čas v období rokov 1957 – 1958 pôsobil vo funkcii vedúceho tajomníka OV KSS v Piešťanoch. Vysokú školu strojného inžinierstva vyštudoval v rokoch 1958 – 1962. V rokoch 1962 – 1963 bol najskôr vo funkcii tajomníka OV KSS v Trenčíne, neskôr postúpil do funkcie vedúceho tajomníka.

Ako stúpenec politiky reforiem Alexandra Dubčeka bol na mimoriadnom zjazde KSS 26. – 29. augusta 1968 zvolený do ÚV KSS, za člena sekretariátu a tajomníka ÚV KSS. Voľba bola potvrdená zasadnutím novozvoleného pléna ÚV KSS 29. augusta 1968. Július Turček bol zvolený do funkcie tajomníka ÚV KSS pre úsek organizačných problémov – politicko-organizačný úsek.² Zároveň zodpovedal aj za technické oddelenie ÚV KSS.

Jednou z prvých úloh pre tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka bolo vypracovať a uviesť do činnosti pružný systém informácií o výsledkoch rokovania mimoriadneho zjazdu KSS. Riešil problematiku poskytnutia spracovaných informácií masovokomunikačným prostriedkom, ale aj všetkým orgánom a organizáciám strany na Slovensku. Systém poskytovania informácií o dianí vo vrcholných straníckych orgánoch nemal obísť ani orgány štátnej správy, spoločenské, hospodárske a záujmové organizácie.

Tajomník ÚV KSS Július Turček rozhodoval o kádrových otázkach pri obsadzovaní funkcií vedúcich tajomníkov straníckych orgánov na všetkých regionálnych úrovniach, navrhol vytvorenie Útvaru politických informácií ÚV KSS, orgánu priamo podriadenému sekretariátu ÚV KSS.³ Náplňou práce tohto orgánu bolo spracovávanie informácií strategickej, koncepcnej a všeobecno-operatívnej povahy. Útvar politických informácií ÚV

¹ O životopisných údajoch pozri PEŠEK, Jan: *Centrum moci. Aparát Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska 1948 – 1989*. Bratislava: AEP Press – Historický ústav SAV, 2006, s. 79, ISBN 80-88880-71-8; MV SR – SNA, *fond ÚV KSS* – osobné spisy pracovníkov ÚV KSS – Július Turček, arch. šk. č. 70.

² MV SR – SNA, *fond ÚV KSS*, arch. šk. č. 1881, zasadnutie Pléna ÚV KSS, 29. 8. 1968.

³ Bližšie o problematike pozri MV SR – SNA, *fond ÚV KSS*, arch. šk. č. 1212, zasadnutie P ÚV KSS, 23. 9. 1968.

KSS mal pracovať ako objektívne nezávislý orgán priamo pre volené orgány ÚV KSS a komisie ÚV KSS.

Na jeseň roku 1968 tajomník ÚV KSS Július Turček pripravoval súbor analýz, pripomienok a návrhov k stanovám KSČ, navrhoval delegátov, zástupcov a pracovníkov ÚV KSS na ustanovujúce obvodné konferencie strany, schvaľoval do funkcií vedúcich tajomníkov, tajomníkov a predsedov kontrolných a revíznych komisií novoutváraných obvodných výborov KSS v Bratislave a pod.. Spolu s Gustávom Husákom, Viktorom Pavlendom, Ondrejom Klokočom a Štefanom Sádovským vypracovával zásady tvorby orgánov štátnej moci a správy vyplývajúce z realizácie zákona o čs. federácii. Na zasadnutiach volených orgánov ÚV KSS podával informačné správy o vývoji členskej základne strany na Slovensku, správy o prieskume politickej situácie a rozhodoval o umiestňovaní absolventov politických štúdií v Moskve. Po stránke politicko-organizačnej dozeral na priebeh príprav napr. I. zjazdu Slovenského revolučného odborového hnutia, Zväzu protifašistických bojovníkov, osláv oslobodenia, 1. mája, alebo osláv SNP. Tajomník ÚV KSS Július Turček pripravoval aj novú systemizáciu aparátu ÚV KSS a Vysokoškolského výboru KSS v Bratislave.

Sľubný rozvoj jeho straníckej kariéry narušil rýchly nástup spoločenskej a straníckej normalizácie na jar roku 1969 kedy bol konzervatívcami v ÚV KSS označený za pravicového oportunistu. Začiatkom jesene 1969 na mimoriadnej schôdzi predsedníctva ÚV KSS 18. septembra 1969 požiadal o uvoľnenie z funkcie tajomníka ÚV KSS a člena predsedníctva a sekretariátu ÚV KSS.⁴

Július Turček zomrel 6. decembra 1998 v Bratislave.

Archívne dokumenty vzniknuté z činnosti tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka sa do Slovenského národného archívu dostali v priebehu rokov 1990 – 1993 v zmysle ustanovenia § 3 odst. 3 písmeno b) ústavného zákona č. 460/1990 Zb. o prinavrátení majetku Komunistickej strany Česko – Slovenska ľudu Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky spolu s ďalšími písomnosťami zaniknutého ÚV KSS.

Dokumenty boli odovzdané zástupcami vtedajšieho Ústavu sociálnych a politických teórií (bývalý Ústav marxizmu – leninizmu ÚV KSS), ktorý ich spravoval spolu s ďalšími písomnosťami, ktorých pôvodcom bol bývalý ÚV KSS.

⁴ MV SR – SNA, *fond ÚV KSS*, arch. šk. č. 1236, zasadnutie P ÚV KSS, 18. 9. 1969.

Odovzdané archívne dokumenty boli nespracované, bez akejkolvek evidenčnej pomôcky v množstve 2 archívne škatule. Časový rozsah je ohraničený rozpätím rokov (1967), 1968 – 1969. Presahuje krátke funkčné obdobie Júliusa Turčeka vo funkcii tajomníka ÚV KSS, ktoré trvalo od leta 1968 do jesene 1969.

Štruktúra usporiadania dokumentov tvoriacich fondovú skupinu B. IV. XVI. Tajomník ÚV KSS Július Turček (1967) 1968 – 1969 sme vytvorili podľa vecných hľadísk. Tvorí ju šesť častí, z ktorých dve časti sme ešte rozdelili na skupiny dokumentov.

V štruktúre usporiadania tejto fondovej skupiny počiatočné veľké písmeno B označuje pomenovanie fondového oddelenia Volené orgány. Veľkým písmenom A je označené ako prvé v poradí v rámci archívneho fondu Ústredný výbor KSS fondové oddelenie Zjazdy, konferencie.

Rímska číslica IV označuje pomenovanie štvrtého fondového pododdelenia Písomnosti tajomníkov ÚV KSS. Rímskou jednotkou sú pomenované archívne dokumenty vzniknuté zo zasadnutí Predsedníctva ÚV KSS, rímskou dvojkou dokumenty zo zasadnutí Sekretariátu ÚV KSS a rímskou trojkou dokumenty zo zasadnutí Plén ÚV KSS.

Rímska šestnásťka určuje v poradovom slede konkrétneho tajomníka ÚV KSS a časové ohraničenie dokumentov tvoriacich fondovú skupinu.

Arabské číslice vyjadrujú počet častí tvoriacich štruktúru usporiadania samotnej fondovej skupiny. Za arabskou číslicou nasleduje pomenovanie časti, ktorá tvorí štruktúru usporiadania. Pokiaľ sme niektoré časti rozdelili na menšie, tak nasledujú už len názvy skupín archívnych dokumentov s číselným kódom – signatúrou.

Štruktúra usporiadania fondovej skupiny B. IV. XVI. Tajomník ÚV KSS Július Turček (1967) 1968 – 1969 a jej postavenia v rámci archívneho fondu Ústredný výbor KSS je nasledovná:

Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska

A. Zjazdy, konferencie

B. Volené orgány

B. IV. Písomnosti tajomníkov Ústredného výboru KSS

B. IV. XVI. Tajomník ÚV KSS Július Turček (1967) 1968 – 1969

B. IV. XVI. 1. Stranícke záležitosti, reakcie na spoločenské dianie

B. IV. XVI. 2. Sťažnosti, žiadosti o intervenciu, zákrok vo veci

B. IV. XVI. 3. Národné hospodárstvo, ekonomické otázky

B. IV. XVI. 4. Zložky národného frontu

B. IV. XVI. 5. Diskusné príspevky, vystúpenia

5. 1. Diskusné príspevky, vystúpenia Júliusa Turčeka

5. 2. Cudzie príspevky

B. IV. XVI. 6. Rozhovory

Jazykom dokumentov je slovenčina a čeština. Za inventárnu jednotku sme zvolili súbor archívnych dokumentov príbuzného obsahu v zachovanom časovom období. Pri skupinách dokumentov 5. 1. Diskusné príspevky, vystúpenia Júliusa Turčeka, 5. 2. Cudzie

príspevky (časť B. IV. XVI. 5. Diskusné príspevky, vystúpenia) a časti B. IV. XVI. 6. Rozhovory inventárnu jednotku tvoria zachované archívne dokumenty (dokument) za jeden rok.

Július Turček zotrval vo funkcii tajomníka ÚV KSS pomerne krátke obdobie – od leta 1968 do jesene 1969. Vo fondovej skupine je zachovaný aj jeden dokument z roku 1967. Preto je na titulnej strane archívnej pomôcky rok 1967 uvedený v okrúhlej zátvorke. Meno osoby uvedené v regeste v hranatej zátvorke sme presne určiť nevedeli. Pri spracúvaní sme nevyradili ani jeden dokument. Zachované poštové obálky sme ponechali. Pôvodné spisové obaly sa nezachovali, pravdepodobne však ani nikdy pôvodcom neboli vytvorené. Prezentačná pečiatka sa používala veľmi sporadicky. Jej odtlačok červenej farba a hranatého tvaru bol zvyčajne umiestnený v pravej hornej časti podania. Predtlačené kolónky – číslo spisu, komu bola vec pridelená na vybavenie, počet príloh, údaj o uložení a vyradení vyplňané neboli. Len dátum v tvare deň, mesiac a rok bol odtlačený. Deň a rok bol odtlačený arabskou číslicou a mesiac rímskou číslicou. V mnohých prípadoch je na titulnej strane podania uvedené číslo – číslo spisu, pozostávajúce z poradového čísla lomeno rok v tvare napr. 60/68 – sekr. s. T. (Turčeka). Ak sa zachovala odpoveď, tak mala číslo prvotnej evidencie. V mnohých prípadoch je ceruzkou, alebo písacím perom uvedené ako bolo podanie vybavené, prípadne pokyny na jeho vybavenie.

V časti **B. IV. XVI. 1.** sa nachádzajú archívne dokumenty súvisiace so stránickou problematikou, stanovisko Najvyššieho kontrolného úradu SSR k návrhu štátneho záverečného účtu ČSSR k výsledkom hospodárenia národných výborov na Slovensku v roku 1968, prípadne niekoľko anonymných reakcií obyvateľov na dianie v spoločnosti. Časť B. IV. XVI. 1. je ohraničená rokmi 1968 – 1969.

Do nasledujúcej časti **B. IV. XVI. 2.** sme zaradili napr. spis o riešení anonymného udania na podpredsedu SNR Jozefa Malinu, žiadosť ZO KSS pri Ústrednej stránickej škole ÚV KSS o povolenie a zabezpečenie študijného zájazdu do ZSSR a iné. Časť B. IV. XVI. 2. ohraničujú roky 1968 – 1969.

V časti **B. IV. XVI. 3.** sú zaradené dokumenty týkajúce sa riešenia ekonomických otázok a problémov vývoja a rozvoja národného hospodárstva, cenotvorby, efektívnosti výroby a pod.. Táto časť je ohraničená obdobím rokov 1968 – 1969.

V nasledujúcej časti **B. IV. XVI. 4.** sú zaradené archívne dokumenty týkajúce sa aktivít organizácií, zložiek združených v Národnom fronte. Ide napr. o informatívnu správu o dianí vo Zväze dedinskej, poľnohospodárskej a mestskej mládeže Slovenska, propagačný

materiál pre prácu okresných rád tohto zväzu a iné. Dokumenty v tejto časti pochádzajú z roku 1969.

Nasledujúcu časť **B. IV. XVI. 5.** tvoria dve skupiny archívnych dokumentov: 5. 1. Diskusné príspevky a vystúpenia Júliusa Turčeka a 5. 2. Cudzie príspevky. Zachované dokumenty väčšinou odzneli na zasadnutiach straníckych orgánov, orgánov miestnej správy a organizácií združených v Národnom fronte, napr. plenárne zasadnutie ÚV KSS, plenárne zasadnutie Západoslovenského krajského národného výboru a pod.. Spoločným obsahom bola analýza súčasnej situácie v krajine a nutnosť celkovej konsolidácie pomerov v spoločnosti. Do skupiny dokumentov 5. 2. sú zaradené dva príspevky. Prvý je prejav predsedu Slovenského odborového zväzu pracovníkov v kovopriemysle týkajúci sa vnútropolitického diania v krajine a druhý je neprednesený diskusný príspevok zo zjazdu Zväzu protifašistických bojovníkov kritizujúci osobu Viliama Šalgoviča. Autora príspevku sme bližšie určiť nevedeli, preto je jeho meno uvedené v lomenej zátvorke. Dokumenty z časti B. IV. XVI. 5. sú z roku 1969.

Poslednú časť **B. IV. XVI. 6.** tvoria dva zachované rozhovory tajomníka ÚV KSS Turčeka poskytnuté novinám Pravda a časopisu Život strany venované princípom straníckej práci. Prvý príspevok je z roku 1968, druhý z roku 1969.

Vzhľadom na malý rozsah zachovaných archívnych dokumentov, čiastkový inventár neobsahuje registre a zoznam použitých skratiek.

Napriek nevelkému množstvu spracované dokumenty svojou výpovednou hodnotou poslúžia najmä záujemcom o novšie politicko-hospodárske dejiny Slovenska.

Pri žiadosti o štúdium a pri citácii je potrebné uviesť názov archívu – MV SR – Slovenský národný archív (MV SR – SNA), archívneho fondu – ÚV KSS, názov fondového oddelenia – B. Volené orgány, názov fondového pododdelenia – B. IV. XVI. Písomnosti tajomníkov ÚV KSS a názov fondovej skupiny – B. IV. XVI. Tajomník ÚV KSS Július Turček a číslo inventárnej jednotky (jednotiek), prípadne archívnej škatule.

Fondová skupina B. IV. XVI. Tajomník ÚV KSS Július Turček (1967) 1968 – 1969 obsahuje 11 inventárnych jednotiek, ktoré sú uložené v 3 archívnych škatuliach. Archívne dokumenty usporiadal a čiastkový inventár vypracoval Mgr. Ján Hučko v roku 2015.

**B. IV. XVI. 1. Stranícke záležitosti, reakcie na spoločenské
dianie**

1968 – 1969

- 1 Záznam z porady vedúcich tajomníkov OV a KV KSS 24. 1
októbra 1968; úvodný projekt organizačnej štruktúry ÚV KSČ
a vrcholných národných, územných orgánov strany; kniha
pracovných stretnutí tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka;
potvrdenia Kancelárie Prezidenta republiky o zapožičaní
a udelení štátnych vyznamenaní Tiborovi Paškovi, Emílii
Muríňovej, Jánovi Demianovi a Pavlovi Ružičkovi; riešenie
problematiky súvisiacej s ukončením činnosti Vs KNV
v Košiciach k 30. júnu 1969; stanovisko ZO KSS pri Komisii
ľudovej kontroly ONV v Senici k činnosti a pôsobeniu komisií
ľudovej kontroly ONV a ich aparátu; súhlasné stanovisko
funkcionárov mestských a miestnych národných výborov
okresu Trenčín k uzneseniu májového pléna ÚV KSČ prijaté na
celookresnej porade 8. júla 1969 v Trenčíne; zoznamy
vrátených podkladových materiálov na rokovanie ÚV KSČ
z kancelárie tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka; anonymné
reakcie obyvateľov Slovenska na spoločenské dianie.

**B. IV. XVI. 2. Sťažnosti, žiadosti o intervenciu, zákrok vo
veci**

1968 – 1969

- 2 Odpis žiadosti Dany Kucharovej ohľadom spravodlivého
riešenia štátoprávneho usporiadania vzťahu Čechov
a Slovákov; žiadosť vedenia Okresného poľnohospodárskeho
zdzruženía v Trenčíne o účasť tajomníka ÚV KSS Júliusa
Turčeka na konferencii o pestovaní obilnín; sťažnosť Julianny
Fekečovej na správanie sa funkcionárov OV KSS v Leviciach;
reakcia riaditeľa Domova mládeže v Trenčíne - Zlatovciach
Františka Halúsku na článok redaktorky Hany Viestovej Deti
volajú uverejnenom v Hlase ľudu; riešenie jednostranného

- 2 kádrového hodnotenia pracovníka MV KSS v Bratislave 1
Antona Dudu; intervencia tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka
ohľadom výroby ocelevej konštrukcie pre športovú halu
v Trenčíne; sťažnosť Júliusa Chorváta na predsedu ZO KSS
Zlatovce Miroslava Štefánika; žiadosť účastníkov protestného
zhromaždenia Chemickotechnologickej fakulty SVŠT
v Bratislave z 31. marca 1969 o vyšetrovanie násilného zákroku
VB proti demonštrantom v Bratislave 28. marca 1969;
intervencia tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka ohľadom
zvýšenia penzie bývalému tajomníkovi OV KSS v Piešťanoch
Františkovi Stračárovi.

B. IV. XVI. 3. Národné hospodárstvo, ekonomické otázky

1968 – 1969

- 3 „Dlhodobý vývoj peňažných príjmov a výdavkov obyvateľstva 2
na Slovensku v rokoch 1953 – 1967“ a „Rozvoj hospodárstva
na Slovensku v I. polroku 1968“ analytické materiály
Slovenského štatistického úradu; podkladové materiály
Komisie ľudovej kontroly SNR týkajúce sa previerky stavu
rozpracovania a konkretizácie vybraných ťažiskových úloh
Programového vyhlásenia vlády a Akčného programu SNR;
„Návrh programu zmien maloobchodných cien v roku 1969“
materiál Federálneho výboru pre ceny; „Konjunkturálna
prognóza očakávaného vývoja národného hospodárstva v roku
1969“ analytický materiál Federálneho štatistického úradu;
„Analýza doterajšieho vývoja a súčasného stavu hospodárstva
na Slovensku“ spoločný analytický materiál Ministerstva
plánovania SSR a Slovenského štatistického úradu.

B. IV. XVI. 4. Zložky národného frontu

1969

- 4 Informatívna správa o súčasnom stave vo Zväze dedinskej, 3

- 4 poľnohospodárskej a mestskej mládeže Slovenska vypracovaná 3
tajomníkom jej Ústrednej rady Jánom Crmanom; propagačný
materiál pre prácu okresných rád Zväzu dedinskej,
poľnohospodárskej a mestskej mládeže Slovenska; odporúčanie
tajomníka ÚV KSS Júliusa Turčeka ohľadom povýšenia
predsedu SÚV Zväzarmu plk. Juraja Gvotha do hodnosti
generálmajora; návrhy OV Československého zväzu telesnej
výchovy v Trnave a Svidníku na kandidátov na funkciu
predsedu SÚV Československého zväzu telesnej výchovy;
zápisnica z konania mimoriadnej mestskej konferencie Zväzu
československo-sovietskeho priateľstva 21. júna 1969
v Trenčíne; zdôvodnenie významu osláv 25. výročia SNP OV
Slovenského národného frontu v Senici.

B. IV. XVI. 5. Diskusné príspevky, vystúpenia

5. 1. Diskusné príspevky, vystúpenia Júliusa Turčeka

1967

- 5 Vystúpenie na plenárnom zasadnutí Zsl KNV o potrebe
rešpektovania demokratického centralizmu v KSS – december
1967.

1968

- 6 Prejav na plenárnom zasadnutí ÚV KSS o nutnosti konsolidácie
pomerov v strane a spoločnosti – 5. september 1968.

1969

- 7 Otvárací prejav na plenárnom zasadnutí ÚV KSS venovaný
rokovaciemu poriadku – 12. marec 1969; prejav v ČST
Bratislava venovaný nutnosti vnútrostraníckej práce – 13.
marec 1969; vystúpenie pri príležitosti osláv 1. mája
v Topolčanoch – 1. máj 1969; prejav pri príležitosti osláv

- 7 konca II. svetovej vojny vo Vyšnom Nemeckom – 10. máj 3
1969; prejav na plenárnom zasadnutí ÚV KSS venovaný
otázkam riešenia vnútropolitických problémov v krajine – 2. –
3. jún 1969; uvítací prejav na zjazde Zväzarmu v Bratislave –
10. – 11. jún 1969; pozdravný prejav na I. slovenskom zjazde
Československého zväzu telesnej výchovy – 30. jún – 1. júl
1969; pozdravný prejav na slávnostnom zasadnutí
Protipožiarnej ochrany v Martine 1. – 3. august 1969.

5. 2. Cudzie príspevky

1969

- 8 Prejav predsedu Slovenského odborového zväzu pracovníkov
v kovopriemysle Gustáva Jašku na plenárnom zasadnutí
Ústredného výboru Českého odborového zväzu pracovníkov
v kovopriemysle reagujúci na vnútropolitické dianie v krajine –
8. – 9. január 1969.

1969

- 9 Neprednesený diskusný príspevok /Polláka/ na zjazde Zväzu
protifašistických bojovníkov kriticky zameraný voči osobe
a konaniu Viliama Šalgoviča.

B. IV. XVI. 6. Rozhovory

1968

- 10 Tvorivo prehlbovať demokratizáciu v strane, rozhovor
s redaktorom novín Pravda Jánom Ištvančinom uverejnený
v novinách Pravda č. 226 A – 25. september 1968.

1969

- 11 Rozhovor pre časopis Život strany – 10. máj 1969.

Obsah

	Strana
Úvod	2
Inventárny súpis	8
Obsah	12

Názov fondovej skupiny: Tajomník Ústredného výboru KSS Július Turček

Značka fondu: 101 – 36 – 017

Typ pomôcky: čiastkový inventár

Časový rozsah fondovej skupiny: (1967) 1968 – 1969

Miesto uloženia fondovej skupiny: Drotárska cesta 42, Bratislava

Počet inventárnych jednotiek: 11

Počet ukladačích jednotiek: 3

Stav ku dňu: 31. 12. 2015

Fondové oddelenie usporiadal: Mgr. Ján Hučko

Čiastkový inventár zostavil: Mgr. Ján Hučko

Počet strán: 13

Prepísala: Ing. Ivana Iváková

Čiastkový inventár posúdili:

Čiastkový inventár schválila: Mgr. Mária Šániková, vedúca oddelenia predarchívnej

starostlivosti a Vedecká rada Slovenského národného archívu